

Stort kamratmöte

anordnar Bohusläns distrikt av
Ungsocialistiska partiet

lördagen den 16 April kl. 8 e. m.

Ördrag

av Gustav Sjöström från Lund.

Vårt allmänna möte inbjudes. Därefter diskussion över aktuella frågor för dagen. Omväxling med dans. Kaffe och läskedrycker tillhandahålles. Klubbarna uppmanas att komma till mötet.

Kommittéade.

HINKE BERGEGREN

håller --

torsdagen den 7 april kl. 8 e. m.

i Folkets hus A-sal

föredrag

över ämnet:

Kärlek utan barn.

Biljetter à 25 öre fås i Folkets hus' kio-k, hos Bohu, Uppiandsgatan 38, samt i Cigarrboden Slussplan 63.

OBS! Endast för kvinnor.

fullt: »Gå till Folkets hus, till edra ledare. De taga nog hand om er och ge er lika goda råd som då ni själva söker råd!»

Vårsolen lyser emellan oss över så vitt de överflödiga och oför- tigt klädda proletärererna, som över de mätta överflödspatronerna, men ännu är det vi i vår ära, ja, vilka vinner och överklassen med sina hämska vapen tillförsätrat de förtryckta skarornas. Ännu återstår det mycket av det onda, som måste botas!

Snart står träd och buskar i knopp. Luften blir klarare och renare för varje dag. Barn, ungdom och gamla fröjdes gemensamt åt naturens på nyttfödelse. Pigenkvitter och ljud löst barnskratt ljuder i parkerna och lekplatserna där skattrens-

PETER KRAPOTKINS

stora arbete

Erövringen av Brödet.

en öpnings- och kräftakt som i klotband för 8:40 netto, allt fraktfritt.

Av denna praktiga bok kan alltid 10 ex. säljas även på den minsta plats. Tillskriv BJÖRCK & BÖRJESSONS BOKFÖRLAG, 62 Drottninggatan, Stockholms.

Frida Stéenhoffs

små böcker à 25 öre pr. ex.

Pänningen och kärleken.

Humanitet och barnalstring.

Trötern och livet.

Fosterländslängtan.

Da 100 ex. köpes på en gång av samtliga böckerna erhållas dessa emot efterkrav för 15 kronor (15 öre pr. ex.). 50 ex. 7:50 netto.

BJÖRCK & BÖRJESSON,
Drottninggatan 62, Stockholm.

HON: »Vet du att jag känner mig så trygg, när ja' ä' med dig. Det ä' därför att ja' kan lita på dig.»

HAN: »Men kan du lita på dig själv?»

HON: »Då skulle ja' känna mig alldeles för trygg.»

Meddelande.

Med anledning av att vi en lång tid haft talrika besök av arbetslösa kamrater, som på grund av sin materialiska uppgifter tillnärmat sig pänningbidrag ur vår föru' ganska dåliga kassa, får vi härmed meddela ett av oss fattat beslut, att vidare pänningbidrag ej erhållas såvitt icke intyg från respektive klubbstyrelse styrker att de påklagen äro arbetslösa och sakas rådet för att de äro skuld.

Stadens socialistiska församlingens
gen. korr. sekt.

En frälsningsakt.

Det var liv och uppståndelse bland

Revolutionen i full gång.

Det socialdemokratiska samhället är nära.

Det är ett djåkla väsen i landet dessa dagar.

Man har från socdemokratisk sida sett sig hin på att förstöra så många av våra pengar som man kan. Medlet är att få in så många landstingsmän som möjligt samt stadsfullmäktige.

Och det går utmärkt, — det vill säga att förstöra de pengar som finnas inne för närvarande. I det enda syftet att förstöra det ju också för de hungrande rätt lyckosamt.

En och annan stackars fan har

SVENSKA KVINNORS VÄNSTERFÖRBUNDS TIDNING

Hjördis Levin och Harriet Clayhills om sexualdebatten och dubbelmoralen i Sverige 1880 - 1911:

Den här artikeln är en av tre om den sexualpolitiska utvecklingen i Sverige fram till idag. Den ingår i Vi Mänskors serie "Det frivilliga föräldraskapets samhälle". Hjördis Levin doktorerar på abortens och preventivmedlens historia. Harriet Clayhills, journalist och fil kand., forskar i nyare kvinnohistoria.

"Kärlek utan barn" — en samhällsfara?

"Derefore borde hvarje äkta par, som en gång fått blicken öppnad för detta förhållande, anse det som en helig pligt, ja den heligaste av alla pligter, att icke obetänksamt öka sin familj utöver 2 eller 3 barn."
— Ur föredraget "Några ord om samhällsolyckornas viktigaste orsak och botemedel, med särskilt Afseende på dryckenskapen", hållet 1880 av sedermera professorn i nationalekonomi Knut Wicksell.

Det var de s k nymalthusianska tankegångarna Knut Wicksell genom detta föredrag presenterade för svensk publik. Det kom i tryck samma år. Wicksell hävdade att dryckenskapen berodde på fattigdomen, som i sin tur borde bekämpas bl a genom barnbegränsning.

Idag tycker vi inte att dessa synpunkter är särskilt upphetsande, men i det oscarianska Sverige väckte de sensation och förargelse. Wicksell var vid denna tid fil kand i Uppsala och 29 år gammal. Han varnades av universitetsmyndigheterna för att ha spritt omoraliska läror och

han blev givetvis utfrusen från umgängeslivet i staden.

Wicksell hade därmed inlett sin hedersamma bana som förargelseklippa för de samhällsbevarande bland sina landsmän. Den skulle senare medföra bl a två månaders fängelse 1909 för medverkan i skriften "Tronen, svärdet, altaret och penningpåsen". Wicksell hade ett ovanligt civillikurage som präglade också hans privatliv. Han levde i celibat till 38 års ålder hellre än att gå till prostituerade. När han slutligen fann en värdig livsledsagerska, juristen Anna Bugge (aktiv inom freds- och kvinnorörelsen) — ja, då ingick de två samvetsäktenskap hellre än att godta den tidens vigselformulär och det förödmjukande omyndighetstillstånd, som äktenskap då medförde för kvinnan. I Nordisk familjebok står det att de "förenades" 1889.

Nymalthusianerna var farligare för det borgerliga samhällets institutioner än de tidigare anhängarna av den engelska nationalekonomen Robert Malthus. Han hade med stor kallsinnighet hävdade, att nöd och elände var ett av försynens medel att begränsa en befolkningstillväxt, som de tillgängliga närings-

medlen inte kunde bära. Socialhjälp gjorde därför bara ont värre. Avhållsamhet och sena äktenskap var botemedlet; särskilt borde man hos de fattiga klasserna inpränta, att försörjningsplikten för barnen uteslutande ålåg föräldrarna.

Nymalthusianerna såg anorlunda på uppkomsten av den sociala nöden och ville inte predika sexuell avhållsamhet. De gick däremot in för preventiva medel och metoder. I England började försöken att sprida upplysning om födelsekontroll redan på 1820-talet, men först på 1870-talet nådde de resultat och då bland den övre medelklassen.

"I forntiden förde tvåbarnssystemet Grekland och Rom mot undergången. Det torde göra detsamma med våra folk, därest det blir allmän folksed."
Professor P.E. Fahlbeck i artikel om Nymalthusianism, Nordisk Familjebok 1914.

När Knut Wicksell höjde sin röst för barnbegränsning, höll Sverige på att utvecklas från agrarland till industrisamhälle. 70-talet brukar betecknas

Frida Stéenhoff (1865—1942) författarnamn Harold Gote. Feminist och författare, förespråkare för kärlekens skiljande från barnalstringen och kritiserade hårt familjeinstitutionen och det ekonomiska beroendet inom den.

som det industriella genombrottets tid, men ännu var det långt fram tills industrin kunde försörja alla de människor som tvingades att bryta upp från sin hembygd och söka sin utkomst i de större städerna.

Många drog till städerna och fabrikena, över en miljon emigrerade till Amerika, på landsbygden växte lantarbetarproletariatet.

Levnadsförhållandena var dåliga överlag antingen man var statare, industriarbetare, gruvarbetare, sågverksarbetare eller tjänade hos herrskapen. Arbetstiden var lång, födan knapp, smuts och ohyra orkade man inte hålla från livet och allt detta skapade stora risker för lungdot och engelska sjukan plus en hög spädbarnsdödlighet — i synnerhet bland de många utomäktenskapliga barnen. Dessutom fick de fattiga höra att deras nöd berodde på lättja, spritmissbruk och slöseri.

Välbeställda bönder, små-

borgerliga hantverkare och köpmän samt en begynnande tjänstemannaklass bildade ett mellanskikt i samhället. En första generation av en ny slags lägre medelklass började märkas: de handlare och småföretagare, köpmän och industriledare, som fått sin chans genom näringsfriheten och industrialiseringen. Men ännu hade detta skikt inte börjat tränga undan den gamla konservativa överklassen, som höll hårt på sina maktpositioner.

En viktig del av detta samhälles ideologiska överbyggnad utgjordes av den viktoriaiska sexualmoralen, fysiskt manifesterad i kungaparet Sophia och Oscar.

Enligt denna moralsyn skulle sexuellt samliv förekomma endast inom äktenskapet och ha som enda uppgift att avla barn. (Jmf prästen hos Albert Engström, som visar fram sin talrika barnaskara för en kollega och säger: "Jag försäkrar kära bror, intet av dem är tillkommet i köttlig lusta...")

Födelsekontroll genom preventivmedel skulle, hävdas från detta håll, leda till lösaktighet och ett "djuriskt" leverne. Det asketiska draget i kristendomen var infogat i ett strävsamhetsideal, som var typiskt för medelklassen, men som aldrig hade efterlevts av vare sig aristokratin eller underklassen. Idealet var puritanskt, något som överallt har hört samman med det inledande skedet av kapitalismen, då det gällde att samla medel, "ackumulera kapital".

Kombinationen av moraliska och ekonomiska argument ledde till resonemang sådana som att sädesvätskan borde "sparas", och "sublimeras" i idogt arbete. Barn- och ungdomssexualitet utmålades i de hemska färger. Men det var i sin ordning att gifta bort tonårsflickor med betydligt äldre män!

"Full sexuell tillfredsställelse uppnås bara när han kan ge sig helhjärtat hän åt njutningen, vilket han inte vågar göra tillsammans med t ex sin väluppfostrade hustru. Följaktligen kommer hans behov av ett mindre upphöjt föremål, en moraliskt underlägsen kvinna -"

(Sigmund Freud i "Contribution to the psychology of love"

Den viktoriaiska moralen fungerade som bekant inte i praktiken. "Dubbelmoralen" blev allt vanligare: medelklassens män hade sexuella förbindelser både innan de gifte sig och vid sidan av hustrun, oftast med kvinnor ur de lägre skikten.

Det fanns ju ett kvinnoöverkott som tvingats in till städerna och fick ta sig fram som sömmerskor, bodmamseller, uppapperskor, pigor o s v. Dessa kvinnors dåliga lön och oskyddade ställning gjorde dem till ett lätt byte för män ur medel- och överklassen. Många män drevs till lösa förbindelser genom att kostnaderna för att skaffa sig hem och hustru var höga och alltså något som måste vänta tills de skapat sig en "ställning".

Dubbelmoralen försvarades dessutom ofta genom hänvisningar till mannens obetydliga könsdrift. Det var en naturkraft som *måste* få utlopp. Kvinnan däremot kunde behärska sig, för hon antogs ha en svag, ja så gott som obefintlig sexualitet.

Det ingick i denna tankegång att hustrun betraktades som en "helig" modersgestalt, en hemmets ängel som skulle skyddas från att ta del i den stenhårda konkurrensens värld, som var mannens. Den skyddade hustrun på sin piedestal var också ett bevis för att mannen nått framgångar

Anna Bugge (1862-1928).
Jur kand. ordförande i
Norsk kvinnesaksforening,
hävdade likalönsprincipen.
Deltog i fredsrorelsen och
rösträttsrörelsen.

i sitt arbete (och arbete var medelklassidealet nummer ett).

Dubbelmoralen fick ödesdigra följder och blev ett verkligt samhällsproblem. De ogifta mödrarna behandlades hårt och gick ofta under. De utomäktenskapliga barn som överlevde vanvård och sjukdomar kom sällan loss från bottenkiktet i samhället.

Könssjukdomarna spreds enormt och trängde in i de borgerliga hemmen. Unga hustrur smittades av sina syfilissjuka män och födde smittade barn.

Allt detta var bakgrunden till, att Knut Wicksell och de andra nymalthusianerna ville

ha inte bara barnbegränsning, men också en ny sexualmoral. De ville ha rätt till sexuell tillfredsställelse och slippa välja mellan celibat och prostitution. De ville avskaffa den orenlighet som dolde sig bakom det borgerliga äktenskapspets snygga fasad. De ville få ekonomiska möjligheter att gifta sig i någorlunda ung ålder (äktenskapsfrekvensen hade varit i stadigt sjunkande sedan 1835), men också kunna leva i fria förhållanden, baserade på parternas ömsesidiga kärlek och sympati.

Och dessa ideal stod i växelverkan med ekonomiska teorier, tex åsikten att nyinvesteringar och konsumtion var lika viktiga faktorer i en expanderande kapitalistisk ekonomi som kapitalackumulationen. Därför passade nymalthusianernas sexualmoral bättre in i ett dynamiskt kapitalistiskt samhälle än den puritanska synen, som var en kvarleva från kapitalismens inledningsskede. Detta krav på en sexualmoral kunde också förenas med medkänslan för de fattigaste inom arbetarklassen och deras barnskador.

Som bekant diskuterades moralfrågorna och äktenskapet som institution livligt i tidens litteratur, med Ibsen, Björns-son och Strindberg i spetsen. Också kvinnliga författare började blanda sig i debatten, tex Amalie Skram i Norge

Sagt i januari i år av några kvinnor som deltog i den tidiga kvinnorörelsen, intervjuade av Hjärdis Levin:

"I den egentliga rösträttsrörelsen var preventivfrågan inte något aktuellt ämne". Märta Tamm-Götlind, aktiv i rösträttsrörelsen från 1905.

"De som arbetade för rösträtten gick hand i hand med dem som arbetade för kvinnornas rätt till utbildning och tjänster och där togs inte preventivfrågan upp." Greta Wie-

selgren, student 1920, skrev om kvinnors behörighet till statstjänst.

"Det absolut viktigaste som hänt sedan jag var ung (född 1900) är preventivmedlen. Numera behöver det bara födas önskade barn och ungdomen kan öppet visa sina ömhetskänslor. Under hela min fertila tid var preventivmedel i lag förbjudna."

Sigrid Hultare, f d telegrafanställd, aktiv i rösträttsrörelsen.

"Hun havde anset sig for hans Ejendom og set paa sit Egteskab i alt Fald med Respekt; och det havde liksom holdt sammen paa hende, men nu! Hun følte sig som en Kvinde, der af Magelighedshensyn vælger at leve af Skjøgeri."
Amalie Skram i Constance Ring, 1885

och Victoria Benedictsson i Sverige.

Frågan om barnbegränsning, som Malthus hade tagit upp enbart på grund av den hotande överbefolkningen, hade visat sig oupplösligt sammanvävd med kvinnofrågan.

I reformarbetet ingick också kampen för gift kvinnas äganderätt och myndighet. En sådan reform var av intresse både för kapitalets rörlighet och för att befria de gifta kvinnorna från deras beroende av sina män. I det borgerliga skiktet gällde arv och egendom, för de fattiga kvinnorna gällde det främst rätten till deras egen arbetsförtjänst.

Hur förhöll sig kvinnorörelsens olika grenar till sexualdebatten?

Ett visst krav på uppröjning i det moraliska träsket kom från den religiöst präglade Federationen, bildad 1878 för att bekämpa den reglementerade prostitutionen. Federationen accepterade den traditionella sexualmoralen och kunde därför förena religiösa personer, anständigt gifta konservativa kvinnor och radikala ogifta kvinnor som hade medkänsla med de prostituerade. Läkarna Ada Nilsson, Karolina Widerström, Alma Sundquist och Julia Kinberg tog tidigt upp kravet på allmän sexualupplysning.

Den borgerliga kvinnorörelsen som sådan var försiktig i sexualdebatten och talade inte högt om födelsekontroll genom preventivmedel.

Knut Wicksell 1851—1926 nymalthusian, ivrig förespråkare för barnbegränsning och nykterhet. Publicerade skrifter och satt fängslad. Professor i nationalekonomi.

De frågor som drevs mest var rätten till utbildning och arbete för ogifta kvinnor samt äganderätt och myndighet för gifta kvinnor. Mot underklassens kvinnor intog dessa damer en omhändertagande attityd: de ville skydda dem från att bli prostituerade och i stället göra dem till duktiga tjänarinnor och liknande.

Den socialdemokratiska arbetarrörelsen, som startade på 1880-talet, visade till att börja med inte något större intresse för nymalthusianismen utan hävdade att en rättvisare fördelning skulle lösa försörjningsfrågorna. Arbetarrörelsen kämpade för nykterhet och folkbildning, men

organisationsfrågorna framstod som de viktigaste i klasskampen. SAP bildades 1889, LO 1898. Arbetsgivarsidan svarade bl a genom att 1902 bilda SAF. Den hårda kampen på arbetsplatserna med lönekrav, strejker, lockouter och förhandlingar kulminerade 1909 i storstrejken. Den blev ett svårt bakslag för arbetarklassen, men organisationsarbetet fortsattes med seg energi.

Sveriges befolkning uppgick nu till ca fem och en halv miljoner, men födelsetalen höll på att sjunka. Trettio år av propaganda för födelsek kontroll hade trots allt medfört vissa resultat. Industrin hade ökat sin andel av sysselsättningen, men de arbetande människornas levnadsstandard hade inte stigit nämnvärt.

Nymalthusianismen var fortfarande aktuell.

Under storstrejken hade den socialdemokratiska ledningen drivit en återhållsam taktik och på olika sätt stävjat de anarkistiska och revolutionära elementen.

Deras ledargestalt var Hinke Bergegren, som hade utslutits ur SAP redan 1908. Hans "unghinkar" hade tillsammans med socialdemokratiska ungdomar drivit antimilitaristisk propaganda samtidigt som de gärna ville störta "tjyvsamhället" med våld. Sedan 1904 ledde Hinke tidningen "Brand" och agiterade i den mot både partiet och kapitalismen.

1734 Lag om kyrklig vigsel. Krav på kvinnans oskuld vid ingången av äktenskapet. Straff för "lönskaläge". Lag om barnamord, uppsåtligt eller icke uppsåtligt belagt med dödsstraff.

1759—1778 avrättades 217 personer för barnamord.

1778 Barnamordplakatet (gav kvinnor möjlighet att föda sina barn anonymt).

1778—79-års riksdag. Dödsstraffet för ouppsåtligt barnamord slopades.

1845 Kvinnor fick lika arvsrätt med män.

1847 Reglementeringen (prostituerades anmälningsplikt för hälsokontroll) infördes i Stockholm.

1848 En kvinna (Sophie Sager) stämmer för första gången en man för våldtäkt.

1858 Ogift kvinna myndig vid 25 år.

1861 Dödsstraffet för uppsåtligt barnamord slopas.

1873 Föreningen för gift kvinnas äganderätt.

1875 Föreskrifter om den reglementerade prostitutionen i Sverige.

1880 Knut Wicksell talar om födelsek kontroll genom preventivmedel.

1884 Ogift kvinna myndig vid 21 år.

1884 Fredrika Bremerförbundet bildas.

1887 Sedlighetsfrågan diskuteras i Verdandi. Hinke Bergegren framträder.

1889 SAP bildas.

1892 Stockholms allmänna kvinnoklubb bildas.

1898 LO bildas.

1902 Storstrejk tre dagar för rösträtt.

1902 SAF bildas.

1903 Reglementeringskommittén tillsätts.

1907—09 Ny äktenskapslag. Rätt att ingå borgerligt äktenskap.

1909 Storstrejk

1910 32,3 av svenska folket arbetar i industri och hantverk (14,6 1870, 21,0 1890).

1910 "Kärlek utan barn".

1910—11 Preventivlagen (förbud att sprida kunskap om preventivmedel).

Kl. 8.00 torsdagen den 12 februari startar

årets stora BOKREA

Massor av böcker inom alla områden

Öppettider: 19/2 8—19, 20/2 9—19, 21/2 9—16

söndagen 22/2 12—16, 23/2 9—19

Sveavägen 41 Tel 08/20 50 80

kulturcirkeln

Hinke Bergegren (1861—1936). Socialist, antimilitarist, mot prostitution och hyckleri, för barnbegränsning. Skribent, debattör, föreläsare, fängslad och utsluten ur det socialdemokratiska partiet.

"Med få ord kan sägas att proletariatet är försvunnet i samma stund som konceptionen allmänt har blivit en handling av reflekterande vilja och kritiskt omdöme".
Frida Stéenhoff i "Humanitet och barnalstring" 1906

Både ungsocialister och socialdemokratiska ungdomar hade vid denna tid blivit ivriga nymalthusianer. Många socialdemokratiska kvinnoklubbar inbjöd den feministiska författarinnan och nymalthusianen Frida Steenhoff som talare. Det fanns också en falang socialdemokratiska kvinnor som var starkt emot hela riktningen Hinke—Frida, dels av principiellt avståndstagande från anarkismen, dels av ett slags gammalmoralisk inställning. Till dem hörde Kata Dalström.

Socialdemokratins ledning förhöll sig kallsinnig till hela frågan om barnbegränsning och det bidrog till att den fascinerande talaren Hinke hade

sådan stark appell till många kvinnor inom rörelsen.

När man studerar nymalthusianernas budskap, slår det en dock hur litet det ställs i samband med kvinnans frivilliga moderskap. Först och främst är det de arvshygieniska skälen som åberopas. Men nymalthusianerna erkände i varje fall kvinnans rätt till en egen sexualitet.

Våren 1910 höll Hinke sitt föredrag "Kärlek utan barn" i Folkets Hus. Han uppmanade åhörarna att använda preventivmedel och föda färre barn åt slavsamhället. Det blev remarkabla rabalder moten och Hinke fick åtal på halsen.

De samhällsbevarande elementen rörde på sig ända därhän att justitieministern lade fram ett förslag om ändring av 18 kap. 13 § i strafflagen för att i fortsättningen kunna hindra liknande tilltag.

"Ja, jag anser för min del, att ingen läkare har skyldighet att någonsin meddela upplysning om användandet av dylika medel, ej ens i de fall där en kvinna lider av en sjukdom, som skulle göra graviditeten livsfarlig."
Baptistledaren Jakob Byström citerar ett läkaruttalande i riksdagsdebatten 1910.

Till den officiella motiveeringen för lagförslaget hörde oro för folkminskning, försvagning av försvaret och den allmänna moraliska upplösningen.

Lagen antogs utan votering i första kammaren. I andra kammaren blev det i varje fall diskussion innan den antogs med 110 röster mot 96. Carl Lindhagen frågade tex, om avsikten var att reservera preventivmedlen för överklassen, eftersom lagen inte förbjöd användning, men väl upplysning om sådana medel?

Den nya lagen stadgade

straff för den som offentligt utställde, kringförde eller gjorde reklam för preventivmedel, ja också för försäljning av sådana, men användningen i och för sig förbjöds alltså inte uttryckligen.

Preventivlagen uppmunttrade till mycket smussel, men åtlyddes aldrig i praktiken. Uppmärksamheten kring dess tillkomst väckte ännu större intresse för frågan, en ökad medvetenhet. De svenska födelsetalen sjönk raskt och nådde 1934 ett bottenläge (lägst i hela världen). Som sexualpolitisk åtgärd var lagen ett uppenbart misslyckande. Den kunde inte stoppa uppkomsten av en ny sexualmoral som stod i bättre samklang med den föränderliga ekonomiska strukturen än den viktorianiska. Men lagen bidrog till att sexualupplysningen länge kom att ligga på en låg nivå.

När nativiteten minskade, trots att preventivmedel var svåråtkomliga, skedde det till det höga priset av en omfattande abortverksamhet. □

Preventivmedel år 1910

- Kondom ("gummi" "tarm")
- Olika slags pulver och lösningar "vilka påstås ha den egenskapen att dräpa sädesdjuren"
- Små kulor av kakaosmör med en tillsats av tio procent borsyra eller ett milligram sublimat.
- Mjuk, fin i savag aspetin eller ättika fuktad svamp som anbringas framför modermunnen.
- "Mensingaringen", konstruerad av tyske läkaren Hane-Mensinga, utprovad på holländska arbetarkvinnor 1882. Halvklotformig gummihinna omgiven av en böjlig sk urfjäder, först av stål, senare av kautschuk (Pessarets föregångare).